

Список використаної літератури

1. Айвазян, Л. Ю. (2012). Взаємозв'язок переживання самотності та психологічної безпеки особистості. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія психологічна*, (2 (1)), 3-11. [українською мовою]
2. Бедан, В. Б., (2018). *Індивідуально-типологічні особливості схильності особистості до переживання самотності* (Doctoral dissertation, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені КД Ушинського»). [українською мовою]
3. Громова, О. В. (2021). Самотність як феномен в екзистенціальному і психоаналітичному дискурсі ХХ ст. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю, 9(05). [українською мовою]
4. Angelina, L. (2017). *Tatiana Tolstaya and postmodernism*. [англійською мовою]

ДОСЛІДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

УДК 159.992

Іщенко Марина Сергіївна,
*студентка спеціальності 053 «Психологія»,
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»*

Анотація. Стаття присвячена проблемі дослідження комунікативних властивостей в підлітковому віці. Проаналізовано поняття «спілкування» та «комунікація». Наведено дані експериментального дослідження особливостей розвитку комунікативних властивостей у підлітковому віці.

Ключові слова: комунікація, комунікативні властивості, підлітковий вік, спілкування, особистісні чинники.

Актуальність дослідження. Життя підлітків у сучасному суспільстві вимагає від особистості вміння ефективно реалізовувати комунікативний потенціал у процесі діяльності; не тільки адаптуватися до конкретних ситуацій, але й перетворювати їх, ґрунтуючись на стійкому та адекватному знанні про себе; ставити реальні цілі й досягати їх, адекватно реагуючи на власні успіхи та невдачі; визначати своє місце у системі суспільних взаємин.

Доцільність вивчення особливостей розвитку комунікативних властивостей у підлітковому віці обумовлена наступними факторами: по-перше, підлітковий вік є важливим етапом розвитку комунікативних здібностей; по-друге, особистісне зростання залежить від набутих у підлітковому віці навичок розв'язання завдань, адекватних власному потенціалу та його належному усвідомленню.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Проблемою спілкування займалися О. Корніяка, Л. Калмикова, А. Коваленко, В. Погольша, В. Куніцина, Є. Ємельянова, В. Кан-Калик, Л. Матвєєва, та ін. Вивченню комунікативних властивостей підлітків присвячені дослідження Л. Виготського, А. Гельбака, І. Дубровіної, та ін., які наголошують на тому, що комунікативні властивості є найважливішим чинником самореалізації особистості в підлітковому віці. Також досліджено різні підходи до трактування сутності комунікативних властивостей (Г. Андрєєва, Л. Орбан-Лембрик, О. Грейліх та ін.)

Мета наукової публікації: дослідження комунікативних властивостей в підлітковому віці.

Завдання статті. Здійснити теоретичний аналіз поняття комунікативні властивості; дослідити комунікативні властивості в підлітковому віці.

Методи та методики дослідження. Для вирішення поставлених завдань використано такі методи:

- теоретичні методи: аналіз, порівняння, узагальнення, систематизація теоретичних даних;
- емпіричні методи: методика «КОС» (В. Синявский, В. Федоришин), методика «Оцінка самоконтролю у спілкуванні» (М. Снайдер), методика «Визначення потреби у спілкуванні» (Ю. Орлов, В. Шкуркін, Л. Орлов).

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема спілкування визнана однією з актуальних проблем сучасної науки. Це пов'язано з тим, що саме існування та еволюція людини в багато в чому визначається розвитком цього феномену. Починаючи з самих своїх примітивних форм спілкування дозволяло людині задовольняти свої головні потреби. Спілкування характеризується як приватний вид комунікації.

«Комунікація – смисловий аспект соціальної взаємодії. Оскільки будь-яка індивідуальна дія здійснюється в умовах прямих чи непрямих відносин із іншими людьми воно включає (разом з фізичним) комунікативний аспект. Дії, свідомо орієнтовані на смислове їхнє сприйняття іншими людьми, іноді називають комунікативними діями».

Спілкування було і залишається основним засобом взаємодії людей, але в підлітковому віці його важливість значно підвищується. Це пов'язано з переходом до нового етапу розвитку, коли починає формуватися відчуття дорослості, відбувається формування ідеалу особистості та виникає інтерес до протилежної статі. Саме спілкування допомагає підлітку зрозуміти свою роль у колективі, визначити, які б якості він хотів у собі розвинути, а також навчитись взаємодіяти з оточуючими.

В основі успішного спілкування знаходяться комунікативні властивості, розвиваючи які, можна забезпечити високий рівень реалізації особистості у комунікативній діяльності.

Комунікативні властивості утворюють систему якостей особистості, які сприяють досягненню високих результатів у взаємодії з людьми. Комунікативні властивості є індивідуально-психологічними особливостями людини, які є умовою ефективного спілкування, та не зводяться лише до комунікативних умінь і навичок, хоча можуть полегшувати їх формування та використання.

Н. Волкова, Б. Волков вважають, що комунікативні властивості сприяють активному і ефективному спілкуванню, передачі інформації та встановленню контактів, розумінню комунікативної ситуації, сформованості комунікативних умінь та забезпечують взаємодію з іншими людьми. Розвиток комунікативних властивостей зумовлюється, на думку дослідників, певними особистісними чинниками. Визначивши ці чинники, зокрема, у підлітковому віці, можна значною мірою сприяти покращенню спілкування особистості з оточуючими та сприяти кращій соціалізації (Волков, Б. С., Волкова, Н. В., 2018).

На думку Л. Глушко, до основних особистісних чинників розвитку комунікативних властивостей варто відносити самосвідомість, особистий досвід та рефлексію, які також є основою впевненості та впливають на формування життєвої позиції. Тим не менш, не варто забувати про самооцінку підлітка, яка тільки починає формуватися в цей період, рівень мотивації, тип темпераменту, самосприйняття та ін. (Глушко, Л. О., 2012).

Щоб дослідити комунікативні властивості в підлітковому віці було проведено дослідження, у якому взяло участь 60 осіб, віком 12-14 років. В ході дослідження були отримані такі результати:

- методика «КОС» (В. Синявский, В Федоришин): низький рівень комунікативних схильностей – 10%, нижче середнього рівень – 13,3%, середній рівень – 33,3%, високий рівень розвитку комунікативних схильностей – 31,7 %, дуже високий рівень комунікативних схильностей – 11,7%;

- методика «Оцінка самоконтролю у спілкуванні» (М. Снайдер): низький рівень самоконтролю у спілкуванні – 10%, середній рівень самоконтролю у спілкуванні – 33,3%, високий рівень самоконтролю у спілкуванні – 31,7%;

- методика «Визначення потреби у спілкуванні» (Ю. Орлов, В. Шкуркін, Л. Орлов): низький рівень визначення потреби в спілкуванні – 11,7%, нижче середнього рівень визначення потреби в спілкуванні – 18,3%, середній рівень визначення потреби в спілкуванні – 28,3%, вище середнього рівень визначення потреби в спілкуванні – 30%, високий рівень визначення потреби в спілкуванні – 11,7%.

Висновки. Підлітковий вік визначається низкою важливих новоутворень: формується особлива потреба у встановленні комунікативних зв'язків, становлення самооцінки, виникнення почуття дорослості як особливої форми самосвідомості, розвиток здатності до рефлексії, прагнення до встановлення та розширення соціальних і комунікативних контактів.

З метою дослідження комунікативних властивостей в підлітковому віці було сформовано комплекс діагностичних методик, які дозволяли визначити рівень розвитку комунікативних властивостей, потенційні та реальні можливості підлітка в соціальній активності, визначити здібності до встановлення міжособистісних контактів.

Перспективами подальших досліджень може бути розробка програми розвитку комунікативних властивостей у підлітковому віці.

Список використаної літератури:

1. Волков, Б. С., Волкова, Н. В. (2018). *Психология общения в детском возрасте*. СПб.: Питер [російською мовою].
2. Глушко, Л. О. (2012). *Чинники формування впевненості у собі в школярів підліткового віку*. К.: Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки [українською мовою].